

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kansaneläkelaitoksen lausunto hallituksen esityksestä (HE 125/2024 vp) kansaneläkelain ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

Pyydettyä lausuntonaan Kansaneläkelaitos (Kela) esittää kunnioittaen seuraavaa.

Kelaa on kuultu kattavasti muutosehdotusten valmisteluvaiheessa ja se on antanut lausunnon hallituksen esitys -luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntokierroksen aikana.

Kela pystyy toimeenpanemaan ehdotetut lakimuutokset esitetyssä aikataulussa ja ehdotettujen lakimuutosten voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ovat toimeenpanon kannalta tarkoituksenmukaisia.

Yleisiä huomioita

Esityksen mukaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen. Lisäksi vammaistukea maksettaisiin jatkossa alle 18-vuotiaalle lapsen vammaistukena sekä 18 vuotta täyttäneelle aikuisen vammaistukena. Eläkettä saavan hoitotuen alaikärajaa nostettaisiin vastaavasti 18 vuoteen. Lisäksi työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 1 §:stä ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus myöntää työttömyysetuus alle 18-vuotiaalle työnhakijalle, joka on keskeyttänyt oppivelvollisuutensa suorittamisen oppivelvollisuuslain (1214/2020) 7 §:ssä säädetyllä tavalla. Esitys perustuu vuosille 2025–2028 vahvistettuun julkisen talouden suunnitelmaan ja hallitus perustelee esitystä siitä saatavien julkisen talouden säästöjen ohella oppivelvollisuuden pidentymisellä ja huoltajien elatusvelvollisuudella.

Kela pitää perusteltuna sitä, että hallituksen esityksen valmistelussa on kiinnitetty huomiota sosiaalivakuutusjärjestelmän kokonaisuuteen ja pyritty esittämään muutoksia, jotka olisivat kokonaisuudessaan johdonmukaisia ja monimutkaista sosiaalivakuutusjärjestelmää yksinkertaistavia. Ikärajojen yhtenäistäminen voidaan siten nähdä yhteensopivana myös pääministeri Orpon hallitusohjelmaan kirjatun yleistuen mallin valmistelun tavoitteiden kanssa. Pelkästään kansaneläkkeen ja Kelan kuntoutusrahan alaikärajan nostaminen 18 vuoteen ilman laajempaa tarkastelua olisi voinut monimutkaistaa etuusjärjestelmää, ja aiheuttaa haasteita etuudensaajien keskinäisen yhdenvertaisuuden ja etuuksien tarkoituksenmukaisen toimeenpanon kannalta.

Kela näkee perusteltuna, että etuuksien alaikärajan nosto koskisi ehdotetulla tavalla pääasiassa 1.1.2009 tai sen jälkeen syntyneitä¹. Voimaantulon sitominen henkilöiden syntymäaikaan on toimeenpanon kannalta helposti toteutettavissa ja myös asiakasnäkökulmasta helpompi ymmärtää.

¹ Työttömyysetuuksien osalta muutokset koskevat 1.1.2008 tai sen jälkeen syntyneitä ja vammaisuuksien osalta on erillinen voimaantulo- ja siirtymäsäännöksensä.

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

1.1.2009 tai sen jälkeen syntyneet täyttävät vuonna 2025 16 vuotta, eivätkä he siten olisi oikeutettuja muutoksen piirissä oleviin etuuksiin ennen lain voimaantuloa. Voimaantulosäännös tarkoittaa sitä, että vuonna 2025 voi edelleen hakea ja saada muutoksen piirissä olevia etuuksia alle 18-vuotiaana, jos on syntynyt ennen 1.1.2009. Kela pitääkin tärkeänä, että muutosten viestinnässä ja toimeenpanossa huomioidaan, että etuutta voi näissä tilanteissa edelleen saada alle 18-vuotiaana lain voimaantulon jälkeenkin.

Kela korostaa, että nopeasti valmisteltujen esitysten arvioinnissa on erityisesti huomioitava muutosten yhteisvaikutus suhteessa muihin sosiaaliturvan ja -palveluiden muutoksiin ja etenkin lasten ja nuorten, perheiden sekä vammaisten ihmisten asemaan. Muutoksia on syytä arvioida myös suhteessa oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksiin ja tavoitteiden toteutumiseen. Kela peräänkuuluttaa, että eduskunnan hyväksyessä tämän lakiesityksen, on tärkeä seurata muutosten vaikutuksia nuorten ja heidän perheidensä toimeentuloon sekä kuntoutukseen hakeutumiseen, siihen sitoutumiseen ja sen avulla työelämään pääsyyn. Etuuksien alaikärajojen osalta Kelan erityinen huoli kohdistuu nuoren kuntoutusrahan alaikärajan nostoon.

Kelan kuntoutusrahaetuuksien alaikärajan nostaminen

Esitettyihin muutoksiin sisältyy Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (myöhemmin kuntoutuslaki) mukaisten kuntoutusrahaetuuksien ikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen. Alaikäisiä kuntoutusrahan saajia on vuositason viimeisinä vuosina vajaa 10 000 henkilöä (v. 2023, 9 730 saajaa). Kuntoutusraha (ml. nuoren kuntoutusraha) onkin esityksen piirissä olevista etuuksista saajamäärältään suurin 16-17 vuotiaiden etuudensaajien joukossa.

Alaikäisistä kuntoutusrahan saajista valtaosa on saanut nimenomaan nuoren kuntoutusrahaa (v. 2023, 8 449 saajaa). Koska nuoren kuntoutusraha on tällä hetkellä 16-19 -vuotiaille myönnettävä etuus, pieneni nuoren kuntoutusrahan saajien joukko merkittävästi ikärajamuutoksen myötä. Jatkossa nuoren kuntoutusrahan voisi siis myöntää 18-19 -vuotiaille henkilöille. Jos nuori on 20 vuotta täyttäessään kuntoutuksessa, nuoren kuntoutusrahan maksamista kuitenkin edelleen jatkettaisiin sen kuukauden loppuun, jona meneillään oleva kuntoutus päättyy. Tällä tarkoitetaan koko sen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman mukaisen tutkinnon suorittamista, johon asiakas on hyväksytty ennen kuin hän on täyttänyt 20 vuotta.

Nuoren kuntoutusrahaa saadaan lähes poikkeuksetta opintoja varten, vaikka sitä on mahdollista saada myös muun kuntoutuksen, kuten työpajatoiminnan ajalle. Niin sanottua tavallista kuntoutusrahaa (muuta kuin nuoren kuntoutusrahaa) on alle 18-vuotiaiden ikäryhmässä saatu etenkin ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen ja Nuotti-valmennuksen ajalta. Lisäksi kuntoutusrahaa on myönnetty vähäisissä määrin ammatillisten kuntoutuspalveluiden ja harkinnanvaraisena kuntoutuksena järjestettyjen kurssien ajalta.

Hallituksen esityksessä kerrotulla tavalla alle 18-vuotiaista nuoren kuntoutusrahan saajista sekä kuntoutusrahaa kuntoutuslain 6 §:n ammatillisen kuntoutuksen (ei sisällä kuntoutuslain 7 a §:n mukaista nuoren ammatillista kuntoutusta) perusteella saavista ehdottomasti suurimmalla osalla on

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

taustallaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä. Yleisimmät sairausdiagnoosit tässä sairaus pääryhmässä (F) olivat puolestaan hyperkineettiset häiriöt (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, ADHD), masennustila, ahdistuneisuushäiriöt, laaja-alaiset kehityshäiriöt, oppimiskyvyn häiriöt sekä lievä älyllinen kehitysvammaisuus. Muita yleisiä sairauksia tai vammoja nuoren kuntoutusrahan taustalla olivat muun muassa CP-oireyhtymä, epilepsia, Downin oireyhtymä, useisiin elinjärjestelmiin kohdistuvat synnynnäiset epämuodostumaoireyhtymät silmän ja korvan sairaudet sekä tietyt lapsuus- ja nuoruusiässä ilmaantuvat tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, kuten lastenreuma. (Kansaneläkelaitos 2024)

Hallituksen esityksessä on kiitettävästi tuotu esiin etenkin nuoren kuntoutusrahan liittyviä positiivisen erityiskohtelun ja yhdenvertaisuuden näkökulmia. Lisäksi esitettyjen muutosten vaikutuksia arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että nuoren kuntoutusraha on rekisteritutkimuksen (Koskenvuo – Rinne – Blomgren 2022) mukaan kohdentunut nuoriin, jotka tarvitsevat muita enemmän tukea, palveluita ja etuuksia. Lisäksi nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle ja yhä useampi nuori jatkaa opiskelua ja pyrkii työmarkkinoille (Haavisto ym. 2021). Esitettyjen muutosten voidaankin etenkin nuoren kuntoutusrahan osalta katsoa vaikuttavan haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin sekä heidän perheisiin, joiden etuuksiin ja palveluihin on jo kohdentunut ja tulee kohdentumaan muitakin muutoksia.

Hallituksen esityksessä kerrotulla tavalla alle 18-vuotiailla voi olla mahdollista saada opintojensa ajalle jatkossa opintotukea. Kela kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että pelkkä opintoraha on kuntoutusrahan verrattuna selkeästi pienempi etuus, ja toisaalta opintolainan ottaminen ei ole työmarkkinoilla heikommassa asemassa oleville osatyökykyisille ja vammaisille nuorille välttämättä yhtä varteenotettava vaihtoehto kuin täysin työ- ja opiskelukykyisille ikätovereille. Toisaalta on syytä huomata, että toimeentulotuen näkökulmasta alaikäisellä ei ole opintolainan nostovelvoitetta eikä alaikäisen perusosaa alenneta, vaikka hänen opintonsa eivät etenisi tai ne olisivat keskeytyneet. Tämä koskee sekä vanhempiensa kanssa että heistä erillään asuvia alaikäisiä. Opintotuen ja kuntoutusrahan suhteeseen liittyen on myös huomattava, että jos nuori voisi siirtyä opintotuelta 18-vuotiaana kuntoutusrahalle, voi nuoren opintojen ja toimeentulon rahallinen tukeminen näyttäytyä epätarkoituksenmukaiselta etuuksien vaihtuessa kesken opintojen.

Nyt esitetyt ehdotukset ikärajamuutoksista eivät koske Kelan järjestämää ammatillista kuntoutusta. Niin sanotussa perinteisessä ammatillisessa kuntoutuksessa (kuntoutuslain 6 ja 7 §) ei ole laissa säädettyä ikärajaa ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen (kuntoutuslain 7a §) alaikäraja säilyy edelleen 16 ikävuodessa. Kela kantaa kuitenkin huolta niistä välillisistä vaikutuksista, joita rahaetuksiin tehtävillä ikärajamuutoksilla on 16-17-vuotiaisiin. Koska ammatillisen kuntoutuksen aikaista kuntoutusrahaa ei olisi enää mahdollista tässä ikäryhmässä saada, voi tällä olla vaikutusta kuntoutukseen hakeutumiseen, kuntoutukseen sitoutumiseen ja kuntoutuksen avulla työelämään pääsyyn.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen 16-17-vuotiaista saajista suurin osa on saanut ammatillisen kuntoutuspäätöksen koulutukseen. Ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen perusteella nuoret ovat saaneet kuntoutusrahaa koulutuksen aikaisena toimeentulona. Kela seuraa näiden

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

asiakkaiden opintojen etenemistä lukukausittain huomioiden opiskelukyvyyssä ja kokonaistilanteessa tapahtuvat muutokset. Seurannan avulla Kelassa on pystytty olemaan asiakkaaseen yhteydessä ja tarjoamaan hänen tilanteessa tarkoituksenmukaisia muita ammatillisen tai lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja. Ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen tuella opiskelevat ovat voineet opiskella terveydentilaansa nähden joustavasti ilman pelkoa toimeentulon katkeamisesta. Esitettyjen muutosten johdosta 16-17 -vuotiaat ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen saaneet asiakkaat eivät olisi jatkossa oikeutettuja kuntoutusrahaan. Mahdollisena seurauksena on, että 16-17 -vuotiaiden osalta ammatillisen kuntoutuksen hakijat vähenevät. Toisaalta opintotuen hakijamäärien voidaan olettaa lisääntyvän. Muutokset edellyttävät Kelassa etuuksien välillä monialaisesti laadittavia ohjeistuksia ja koulutuksia, jotta myös jatkossa tunnistetaan opiskelukyvyn heikentymistä ja voidaan tarjota opintojen tueksi opiskelukykyä edistäviä ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita.

Kelan työkyvyttömyyseläkkeen (ml. kuntoutustuen) alaikärajan nostaminen

Esitettyihin muutoksiin sisältyy Kelan työkyvyttömyyseläkkeen alaikärajan nostaminen. Kela pitää sosiaalivakuutusjärjestelmän johdonmukaisuuden ja toimeenpanon näkökulmasta tarkoituksenmukaisena, että myös kansaneläkkeen ja takuueläkkeen alaikäraja nostettaisiin 18 vuoteen, jos muiden esityksen piirissä olevien etuuksien (erit. kuntoutusraha ja sairauspäiväraha) ikäraja muuttuu.

Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää kansaneläkelain 12 §:n mukaan henkilölle, joka ei sairauden, vian tai vamman johdosta pysty ansaitsemaan kohtuullista toimentuloa. Alle 20-vuotiaalle työkyvyttömyyseläke voidaan kuitenkin myöntää vain 16 §:ssä säädettyin edellytyksin. Kansaneläkelain 16 §:n mukaan alle 20-vuotiaalle henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hänen oikeutensa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain perusteella maksettavaan kuntoutusrahaan on päättynyt. Henkilölle, jonka ammatillinen kuntoutus jatkuu hänen täyttäessään 20 vuotta, ei myönnetä työkyvyttömyyseläkettä ennen kuntoutuksen tai kuntoutusrahan maksamisen päättymistä. Kansaneläkelain 16 §:n 2 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke voidaan kuitenkin myöntää 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolla ei selvitysten perusteella katsota olevan mahdollisuuksia ammatilliseen kuntoutukseen tai jonka ammatillinen kuntoutus on sairauden vuoksi keskeytynyt taikka jonka ammatillinen kuntoutus on päättynyt tuloksettomana.

Alle 18-vuotiaita kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen saajia oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 673 henkilöä. Näille henkilöille myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden pääasiallinen työkyvyttömyyttä aiheuttava sairaus kuului sairauspääryhmään ”Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt” (F00-F99), johon sisältyvillä diagnooseilla F71-F73 (keskivaikea, vaikea ja syvä älyllinen kehitysvammaisuus) työkyvyttömyyseläkkeen saajia oli selvästi eniten. Se, että kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen alaikärajaa nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen johtaisi siihen, että henkilöiden, jotka nykyisin siirtyvät vaikean tai syvän

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

kehitysvammaisuuden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle 16 vuotta täytettyään, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen tapahtuisi vasta heidän täytettyään 18 vuotta.

Kela suhtautuu myönteisesti siihen, että ikärajan nostamisen yhteydessä kansaneläkelain pykälää asumisaikavaatimuksesta ja eläkkeen suhteuttamista Suomessa asuttuun aikaan ei tässä yhteydessä muutettaisi pelkästään ikärajojen osalta. Kelan havaintojen mukaan suhteutussäännökset johtavat tietyissä tilanteissa lopputuloksiin, joiden tarkoituksenmukaisuutta voi pitää kyseenalaisena tai ainakin asiaa olisi syytä tarkemmin arvioida. Kela pitää perusteltuna varata näiden säännösten muutostarpeiden arvioimiselle riittävä aika, jotta mahdolliset muutokset voidaan käsitellä yhtenä kokonaisuutena myöhemmin.

Eläkkeensaajan vankeusrangaistuksen vuoksi keskeytetty etuus voidaan tietyissä tilanteissa maksaa kansaneläkelain 66 §:n ja takuueläkkeestä annetun lain 17 §:n perusteella eläkkeensaajan 16 vuotta nuoremmille lapsille heidän toimeentulonsa turvaamiseksi. Esitysluonnoksen mukaan lapsen alaikäraja säilyisi edelleen 16 ikävuodessa, joten vankilassa olevan vanhemman etuutta ei voitaisi jatkossakaan maksaa 16 vuotta täyttäneelle lapselle hänen toimeentulonsa turvaamiseksi. Kansaneläkelain 66 §:ssä mainittua 16 vuoden ikärajaa on kuitenkin perusteltu (HE 90/2006 vp, s. 45) sillä, että eläkkeensaajan 16 vuotta täyttäneet työkyvyttömät lapset voivat saada toimeentulonsa turvaamiseksi jo muuta etuutta, pääsääntöisesti täyttä kansaneläkettä. Kelan näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että kansaneläkelain 66 §:ssä ja takuueläkkeestä annetun lain 17 §:ssä mainittu ikäraja vastaisi nyt ehdotettuja ikärajamuutoksia.

Sairauspäivärahan alaikärajan nosto

Esitettyihin muutoksiin sisältyy sairauspäivärahan ikärajan nostaminen. Kela pitää sosiaalivakuutusjärjestelmän johdonmukaisuuden ja toimeenpanon näkökulmasta tarkoituksenmukaisena, että myös sairauspäivärahan alaikäraja nostettaisiin tässä yhteydessä 18 vuoteen vastaamaan muita esityksessä ehdotettujen etuuksien alaikärajojen nostamista.

Kelan maksamaa sairauspäivärahaa sai vuonna 2023 noin 306 000 henkilöä. Alle 18-vuotiaita sairauspäivärahan saajia oli vuoden 2023 aikana 786. Kaikista alle 18-vuotiaista sairauspäivärahan saajista 165 henkilöä oli ollut palkansaajana ja suurin osa heistä, 593 henkilöä oli ollut opiskelijana ennen työkyvyttömäksi tuloaan. Saajien joukossa oli ainoastaan yksittäisiä yrittäjiä, maanviljelijöitä tai elinkeinonharjoittajia sekä työttömiä. Kaikista alle 18-vuotiaista sairauspäivärahan saajista 716 henkilöä sai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa (31,99 euroa arkipäivältä vuonna 2023).

Sairausvakuutuslain 8 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan henkilöllä on oikeus sairauspäivärahaan ajalta, jona hän on estynyt tekemästä työtään sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi. Saman pykälän 2 momentissa säädetään, mitä työkyvyttömyydellä tarkoitetaan. Säännöksen mukaan työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sellaista sairaudesta johtuvaa tilaa, jonka kestäessä vakuutettu on sairauden edelleen jatkuessa kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa. Päätoimisen opiskelijan tavallisena työnä pidetään opiskelua, johon työkykyä verrataan.

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

Sairausvakuutuslain 8 luvun 4 a § mahdollistaa vähäisen opiskelun sairauspäivärahakaudella sen vaikuttamatta sairauspäivärahoikeuteen. Säännös tuli voimaan 1.1.2015. Säännöstä perusteltiin aikoinaan sillä, että sairauspäiväraha on tarkoituksenmukaisempi etuus kuin kuntoutusraha tilanteessa, jossa opiskelija yrittää työkyvyttömyydestään huolimatta opiskella vähäisessä määrin. Lisäksi sairauspäivärahakaudella arvioidaan henkilön kuntoutustarve (HE 63/2014 vp. s 19). Jatkossa 16-17 vuotiaalla nuorella ei olisi oikeutta sairauspäivärahaan työkyvyttömyyden ajalta, eikä myöskään opintotukeen, mikäli hän ei jatka opintojaan sairastumisestaan huolimatta. Kuten kuntoutusrahan osalta on todettu, vastaavasti opintoraha on sairauspäivärahaan verrattuna selkeästi pienempi etuus.

Vammaisetuuksia koskeva muutos

Esitettyihin muutoksiin sisältyy vammaisetuuksia koskeva muutos, jossa vammaistukea jatkossa maksettaisiin alle 18-vuotiaalle lapsen vammaistukena sekä 18 vuotta täyttäneelle aikuisen vammaistukena. Eläkettä saavan hoitotuen alaikäraja nostettaisiin vastaavasti 18 vuoteen. Vammaisetuuksien saajat siirtyisivät näin ollen jatkossa aikuisille tarkoitettujen etuuksien piiriin 18 vuoden iässä nykyisen 16 vuoden iän sijasta. Kela suhtautuu myönteisesti vammaisetuuksien ikärajojen muutoksiin ja pitää perusteltuna sitä, että ikärajat muuttuvat samankaltaisesti kuin kansaneläkkeen ikärajat. Kela katsoo, että vammaisetuuksien ikärajojen muuttaminen on johdonmukaista ja lisää vammaisetusjärjestelmän selkeyttä. Muutos lisää alaikäisten vammaistuen saajien yhdenvertaisuutta, sillä lakimuutoksen voimaantulon jälkeen kaikki vammaistukea saavat alaikäiset kuuluvat lapsen vammaistuen piiriin. Vammaisetuuksien nimen muutosta lapsen vammaistueksi ja aikuisen vammaistueksi voidaan myös pitää selkeyttävänä muutoksena.

Kela pitää lisäksi perusteltuna myös sitä, että vammaisetuslain asumisaikasäännöksen muutostarpeita tarkastellaan perusteellisemmin myöhempänä ajankohtana, ja yhdessä kansaneläkelain asumisaikaa koskevien säännösten kanssa.

Kela pitää järjestelmäteknisistä syistä välttämättömänä, että vammaisetuuksien osalta muutos tulee esitetyllä tavalla voimaan vasta vuoden 2027 alusta.

Työttömyysetuuden alaikärajan nostaminen

Esitykseen sisältyy myös työttömyysetuuksia koskeva ehdotus, jonka mukaan työttömyysetuutta ei myönnettäisi työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Työttömyysetuus voitaisiin kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

Kela nostaa esiin, että toimeentulotukilaissa säädetään 2 a §:ssä toimeentulotuen hakijan velvollisuudesta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Nykyisen 2 a §:n 1 momentin mukaan toimeentulotukea hakeva 17–64-vuotias henkilö on velvollinen ilmoittautumaan työnhakijaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitetulla tavalla. Kela nostaa esiin, että myös toimeentulotukilain sanamuoto voi ikärajan osalta tarvita tarkennuksia siten, että oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuuden ikäraja ja edellä esitetyt työttömyysturvalakiin

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

ehdotetut muutokset otetaan huomioon. Hallituksen esityksen luonnoksessa kohdassa riippuvuus muista esityksistä ei ole mainittu, onko tarkoitus, että mahdolliset tarkennukset toimeentulotukilakiin tehtäisiin muiden lakihankkeiden yhteydessä, kuten toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Muuta huomioitavaa

Hallituksen esityksen kohdassa 2.2.1.4 käsitellään alle 18-vuotiaan toimeentulotukea. Kela nostaa esiin, että kohdassa ei ole mainittu toimeentulotukilain 11 §:ssä säädettyä huomioon otettavista tuloista. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan 7 ja 7 c §:n nojalla huomioon otettavat menot.

Hallituksen esityksen perusteluissa kohdassa 4.2.2.2 on hyvin kuvattu, mikä vaikutus ikärajan nostolla on yleiseen asumistukeen. Itsenäisesti asuvien alaikäisten nuorten oikeus on sidottu riittävään toimeentuloon, joten lainmuutoksen jälkeen näillä nuorilla ei alaikäisenä enää todennäköisesti ole oikeutta yleiseen asumistukeen. Itsenäisesti asuvat alaikäiset ovat kuitenkin melko pieni joukko yleisen asumistuen saajista, joten lainmuutoksella ei ole merkittävää vaikutusta yleisen asumistuen menoihin. Yksittäisen henkilön kohdalla merkitys saattaa toki olla suuri.

Hallituksen esityksen yhteydessä esitetään myös, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (lepäämislaki) voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuoden 2025 loppuun. Kela pitää hyvänä, että työn ja eläkkeiden (työkyvyttömyyseläke, takuueläke) yhteensovittamista on tuettu lailla työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä. Laki on mahdollistanut työhönpaluun ilman pelkoa siitä, että eläkeoikeus heti lakkaisi. Kela pitää lain jatkamista välttämättömänä, jotta eläkkeeltä uskalletaan jatkossakin lähteä kokeilemaan työntekoa. Kela kuitenkin kannattaa sitä, että mikäli työn ja eläkkeiden yhteensovittamista jatkettaisiin eläkkeen lepäämisjärjestelmällä vielä nyt ehdotetun vuoden 2025 jälkeenkin, huomioitaisiin lainsäädännön kehittämisessä toimeenpanossa huomattuja haasteita.

Etuuspäällikkö
Milla Kaitola

Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö
Työkykyryhmä

17.10.2024

Lähteet:

Haavisto, A., Laihanen, J., Leväniemi, J., Koskenvuo, K., Hevosmaa, M. & Myllylä, L. 2021. Nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle. Kelan tutkimusblogi. Julkaistu 30.8.2021. Viitattu 12.7.2024. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6129>.
Kansaneläkelaitos 2024. Kelan tietopaketti: nuoren kuntoutusraha. Julkaistu 25.4.2024. Viitattu 31.7.2024. <https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/543229/tietopaketti-nuoren-kuntoutusraha?q=nuoren%20kuntoutusraha>.

Koskenvuo, K., Rinne, H., & Blomgren, J. 2018. Nuoren kuntoutusrahaa saavat ovat usein myös muiden etuuksien ja sosiaali- ja terveystalvelujen saajia. Kuntoutus 45, 24–32. Julkaistu 15.6.2022. Viitattu 12.7.2024. <https://doi.org/10.37451/kuntoutus.120023>.